Міністерство освіти і науки України
Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського"
Факультет інформатики та обчислювальної техніки

Кафедра інформатики та програмної інженерії

Звіт

з лабораторної роботи № 4 з дисципліни
«Проектування алгоритмів»

„Проектування і аналіз алгоритмів для вирішення NP-складних задач ч.1”

Виконав(ла) *ІП-22 Іщенко Кіра Віталіївна* _____
(шифр, прізвище, ім'я, по батькові)

Перевірив *Ахаладзе І.Е.* _____
(прізвище, ім'я, по батькові)

Київ 2023

ЗМІСТ

1 МЕТА ЛАБОРАТОРНОЇ РОБОТИ

Мета роботи – вивчити основні підходи формалізації метаевристичних алгоритмів і вирішення типових задач з їхньою допомогою.

2 ЗАВДАННЯ

Згідно варіанту, розробити алгоритм вирішення задачі і виконати його програмну реалізацію на будь-якій мові програмування.

Задача, алгоритм і його параметри наведені в таблиці 2.1.

Зафіксувати якість отриманого розв'язку (значення цільової функції) після кожних 20 ітерацій до 1000 і побудувати графік залежності якості розв'язку від числа ітерацій.

Зробити узагальнений висновок.

Таблиця 2.1 – Варіанти алгоритмів

№	**Задача і алгоритм**
1	Задача про рюкзак (місткість P=250, 100 предметів, цінність предметів від 2 до 20 (випадкова), вага від 1 до 10 (випадкова)), генетичний алгоритм (початкова популяція 100 осіб кожна по 1 різному предмету, оператор схрещування одноточковий по 50 генів, мутація з ймовірністю 5% змінюємо тільки 1 випадковий ген). Розробити власний оператор локального покращення.
2	Задача комівояжера (100 вершин, відстань між вершинами випадкова від 5 до 50), мурашиний алгоритм ($\alpha = 2$, $\beta = 4$, $\rho = 0{,}4$, Lmin знайти жадібним алгоритмом, кількість мурах M = 30, починають маршрут в різних випадкових вершинах).
3	Задача розфарбовування графу (200 вершин, степінь вершини не більше 20, але не менше 1), бджолиний алгоритм ABC (число бджіл 30 із них 2 розвідники).
4	Задача про рюкзак (місткість P=200, 100 предметів, цінність предметів від 2 до 20 (випадкова), вага від 1 до 10 (випадкова)), генетичний алгоритм (початкова популяція 100 осіб кожна по 1 різному предмету, оператор схрещування двоточковий порівну генів, мутація з ймовірністю 10% змінюємо тільки 1 випадковий ген). Розробити

	власний оператор локального покращення.
5	Задача комівояжера (150 вершин, відстань між вершинами випадкова від 5 до 50), мурашиний алгоритм (α = 2, β = 3, ρ = 0,4, Lmin знайти жадібним алгоритмом, кількість мурах M = 35, починають маршрут в різних випадкових вершинах).
6	Задача розфарбовування графу (250 вершин, степінь вершини не більше 25, але не менше 2), бджолиний алгоритм ABC (число бджіл 35 із них 3 розвідники).
7	Задача про рюкзак (місткість P=150, 100 предметів, цінність предметів від 2 до 10 (випадкова), вага від 1 до 5 (випадкова)), генетичний алгоритм (початкова популяція 100 осіб кожна по 1 різному предмету, оператор схрещування рівномірний, мутація з ймовірністю 5% два випадкові гени міняються місцями). Розробити власний оператор локального покращення.
8	Задача комівояжера (200 вершин, відстань між вершинами випадкова від 0(перехід заборонено) до 50), мурашиний алгоритм (α = 3, β = 2, ρ = 0,3, Lmin знайти жадібним алгоритмом, кількість мурах M = 45, починають маршрут в різних випадкових вершинах).
9	Задача розфарбовування графу (150 вершин, степінь вершини не більше 30, але не менше 1), бджолиний алгоритм ABC (число бджіл 25 із них 3 розвідники).
10	Задача про рюкзак (місткість P=150, 100 предметів, цінність предметів від 2 до 10 (випадкова), вага від 1 до 5 (випадкова)), генетичний алгоритм (початкова популяція 100 осіб кожна по 1 різному предмету, оператор схрещування рівномірний, мутація з ймовірністю 10% два випадкові гени міняються місцями). Розробити власний оператор локального покращення.
11	Задача комівояжера (250 вершин, відстань між вершинами випадкова від 0(перехід заборонено) до 50), мурашиний алгоритм (α = 2, β = 4, ρ =

	0,6, Lmin знайти жадібним алгоритмом, кількість мурах M = 45, починають маршрут в різних випадкових вершинах).
12	Задача розфарбовування графу (300 вершин, степінь вершини не більше 30, але не менше 1), бджолиний алгоритм ABC (число бджіл 60 із них 5 розвідники).
13	Задача про рюкзак (місткість P=250, 100 предметів, цінність предметів від 2 до 30 (випадкова), вага від 1 до 25 (випадкова)), генетичний алгоритм (початкова популяція 100 осіб кожна по 1 різному предмету, оператор схрещування одноточковий 30% і 70%, мутація з ймовірністю 5% два випадкові гени міняються місцями). Розробити власний оператор локального покращення.
14	Задача комівояжера (250 вершин, відстань між вершинами випадкова від 1 до 40), мурашиний алгоритм ($\alpha = 4$, $\beta = 2$, $\rho = 0,3$, Lmin знайти жадібним алгоритмом, кількість мурах M = 45 (10 з них дикі, обирають випадкові напрямки), починають маршрут в різних випадкових вершинах).
15	Задача розфарбовування графу (100 вершин, степінь вершини не більше 20, але не менше 1), класичний бджолиний алгоритм (число бджіл 30 із них 3 розвідники).
16	Задача про рюкзак (місткість P=250, 100 предметів, цінність предметів від 2 до 30 (випадкова), вага від 1 до 25 (випадкова)), генетичний алгоритм (початкова популяція 100 осіб кожна по 1 різному предмету, оператор схрещування двоточковий 30%, 40% і 30%, мутація з ймовірністю 10% два випадкові гени міняються місцями). Розробити власний оператор локального покращення.
17	Задача комівояжера (200 вершин, відстань між вершинами випадкова від 1 до 40), мурашиний алгоритм ($\alpha = 2$, $\beta = 4$, $\rho = 0,7$, Lmin знайти жадібним алгоритмом, кількість мурах M = 45 (15 з них дикі, обирають випадкові напрямки), починають маршрут в різних випадкових

	вершинах).
18	Задача розфарбовування графу (300 вершин, степінь вершини не більше 50, але не менше 1), класичний бджолиний алгоритм (число бджіл 60 із них 5 розвідники).
19	Задача про рюкзак (місткість P=250, 100 предметів, цінність предметів від 2 до 30 (випадкова), вага від 1 до 25 (випадкова)), генетичний алгоритм (початкова популяція 100 осіб кожна по 1 різному предмету, оператор схрещування триточковий 25%, мутація з ймовірністю 5% два випадкові гени міняються місцями). Розробити власний оператор локального покращення.
20	Задача комівояжера (200 вершин, відстань між вершинами випадкова від 1 до 40), мурашиний алгоритм ($\alpha = 3$, $\beta = 2$, $\rho = 0,7$, Lmin знайти жадібним алгоритмом, кількість мурах M = 45 (10 з них елітні, подвійний феромон), починають маршрут в різних випадкових вершинах).
21	Задача розфарбовування графу (200 вершин, степінь вершини не більше 30, але не менше 1), класичний бджолиний алгоритм (число бджіл 40 із них 2 розвідники).
22	Задача про рюкзак (місткість P=250, 100 предметів, цінність предметів від 2 до 30 (випадкова), вага від 1 до 25 (випадкова)), генетичний алгоритм (початкова популяція 100 осіб кожна по 1 різному предмету, оператор схрещування триточковий 25%, мутація з ймовірністю 5% змінюємо тільки 1 випадковий ген). Розробити власний оператор локального покращення.
23	Задача комівояжера (300 вершин, відстань між вершинами випадкова від 1 до 60), мурашиний алгоритм ($\alpha = 3$, $\beta = 2$, $\rho = 0,6$, Lmin знайти жадібним алгоритмом, кількість мурах M = 45 (15 з них елітні, подвійний феромон), починають маршрут в різних випадкових вершинах).

24	Задача розфарбовування графу (400 вершин, степінь вершини не більше 50, але не менше 1), класичний бджолиний алгоритм (число бджіл 70 із них 10 розвідники).
25	Задача про рюкзак (місткість P=250, 100 предметів, цінність предметів від 2 до 20 (випадкова), вага від 1 до 10 (випадкова)), генетичний алгоритм (початкова популяція 100 осіб кожна по 1 різному предмету, оператор схрещування одноточковий по 50 генів, мутація з ймовірністю 5% змінюємо тільки 1 випадковий ген). Розробити власний оператор локального покращення.
26	Задача комівояжера (100 вершин, відстань між вершинами випадкова від 5 до 50), мурашиний алгоритм ($\alpha = 2$, $\beta = 4$, $\rho = 0,4$, Lmin знайти жадібним алгоритмом, кількість мурах M = 30, починають маршрут в різних випадкових вершинах).
27	Задача розфарбовування графу (200 вершин, степінь вершини не більше 20, але не менше 1), бджолиний алгоритм ABC (число бджіл 30 із них 2 розвідники).
28	Задача про рюкзак (місткість P=200, 100 предметів, цінність предметів від 2 до 20 (випадкова), вага від 1 до 10 (випадкова)), генетичний алгоритм (початкова популяція 100 осіб кожна по 1 різному предмету, оператор схрещування двоточковий порівну генів, мутація з ймовірністю 10% змінюємо тільки 1 випадковий ген). Розробити власний оператор локального покращення.
29	Задача комівояжера (150 вершин, відстань між вершинами випадкова від 5 до 50), мурашиний алгоритм ($\alpha = 2$, $\beta = 3$, $\rho = 0,4$, Lmin знайти жадібним алгоритмом, кількість мурах M = 35, починають маршрут в різних випадкових вершинах).
30	Задача розфарбовування графу (250 вершин, степінь вершини не більше 25, але не менше 2), бджолиний алгоритм ABC (число бджіл 35 із них 3 розвідники).

31	Задача про рюкзак (місткість P=250, 100 предметів, цінність предметів від 2 до 20 (випадкова), вага від 1 до 10 (випадкова)), генетичний алгоритм (початкова популяція 100 осіб кожна по 1 різному предмету, оператор схрещування одноточковий по 50 генів, мутація з ймовірністю 5% змінюємо тільки 1 випадковий ген). Розробити власний оператор локального покращення.
32	Задача комівояжера (100 вершин, відстань між вершинами випадкова від 5 до 50), мурашиний алгоритм ($\alpha = 2$, $\beta = 4$, $\rho = 0,4$, Lmin знайти жадібним алгоритмом, кількість мурах M = 30, починають маршрут в різних випадкових вершинах).
33	Задача розфарбовування графу (200 вершин, степінь вершини не більше 20, але не менше 1), бджолиний алгоритм ABC (число бджіл 30 із них 2 розвідники).
34	Задача про рюкзак (місткість P=200, 100 предметів, цінність предметів від 2 до 20 (випадкова), вага від 1 до 10 (випадкова)), генетичний алгоритм (початкова популяція 100 осіб кожна по 1 різному предмету, оператор схрещування двоточковий порівну генів, мутація з ймовірністю 10% змінюємо тільки 1 випадковий ген). Розробити власний оператор локального покращення.
35	Задача комівояжера (150 вершин, відстань між вершинами випадкова від 5 до 50), мурашиний алгоритм ($\alpha = 2$, $\beta = 3$, $\rho = 0,4$, Lmin знайти жадібним алгоритмом, кількість мурах M = 35, починають маршрут в різних випадкових вершинах).

3 ВИКОНАННЯ

3.1 Програмна реалізація алгоритму

3.1.1 Вихідний код

```
#include <vector>
#include <set>
#include <random>
#include <algorithm>
#include <iostream>
#include "Graph.h"

using namespace std;
struct Bee {
    int vertex;
    int nectar = 0;
    bool isScout;
};

class BeeColony {
private:
    Graph& graph;
    int beeCount;
    int scoutCount;
    set<int> usedColors;
    int chromaticNumber;
    vector<Bee> bees;
    int countUseVertex = 0;

    void updateUsedColors();
    void moveBees();
    void calculateNectar(int valueIgnor);
    int findBestVertex();
    void assignColorToVertex(int vertexIndex);
    int selectColor(int vertex, vector<int>& neighborColors);
    vector<int> useVertices;
```

```
public:
    BeeColony(Graph& graph, int beeCount, int scoutCount);
    bool checkPainting();
    void solve(int maxIterations);
    bool isProperlyColored();
};
#include "BeeColony.h"


BeeColony::BeeColony(Graph& graph, int beeCount, int scoutCount) : graph(graph), beeCount(beeCount), scoutCount(scoutCount), chromaticNumber(0)
{
    bees.resize(beeCount);
    for (int i = 0; i < beeCount; ++i) {
        bees[i].isScout = (i < scoutCount);
    }
}

void BeeColony::solve(int maxIterations) {

    for (int iteration = 0; iteration < maxIterations; ++iteration) {
        if (countUseVertex >= graph.vertexCount) {
            calculateNectar(0);
        }
        else {
            calculateNectar(-1);
        }
        moveBees();
        updateUsedColors();
        if (!usedColors.empty()) {
            int currentChromaticNumber = *max_element(usedColors.begin(), usedColors.end());
            if (currentChromaticNumber < chromaticNumber || chromaticNumber == 0) {
                chromaticNumber = currentChromaticNumber;
            }
            if (iteration % 20 == 0) {
```

```
                cout << "Iteration:" << iteration << " The chromatic number: " << chromaticNumber << endl;
            }
        }
    }
}

void BeeColony::moveBees() {
    for (int beeIndex = 0; beeIndex < 3; beeIndex++) {
        int currentVertex = findBestVertex();
        vector<int> currentNeighbor = graph.getNeighbors(currentVertex);
        int neighborIndex = 0;
        for (neighborIndex; (neighborIndex < graph.vertices[currentVertex].neighbors.size()) && (neighborIndex < beeCount); ++neighborIndex) {
            if (!bees[neighborIndex].isScout) {
                assignColorToVertex(currentNeighbor[neighborIndex]);
            }
        }
        if (neighborIndex == graph.vertices[currentVertex].neighbors.size()) {
            graph.vertices[currentVertex].nectar = -1;
            countUseVertex++;
            assignColorToVertex(currentVertex);
        }
    }
}

void BeeColony::updateUsedColors()
{
    usedColors.clear();
    for (int i = 0; i < graph.vertexCount; ++i) {
        if (graph.vertices[i].color != -1) {
            usedColors.insert(graph.vertices[i].color);
        }
    }
};

int BeeColony::findBestVertex()
{
```

```
    int bestVertex = 0;
    int index = 0;
    for (int i = 0; i < graph.vertices.size(); i++) {
        if (graph.vertices[i].nectar > bestVertex) {
            bestVertex = graph.vertices[i].nectar;
            index = i;
        }
    }
    return index;
}

int BeeColony::selectColor(int vertex, vector<int>& neighborColors) {
    int availableColor = 0;
    sort(neighborColors.begin(), neighborColors.end());
    for (int neighborColor : neighborColors) {
        if (neighborColor == availableColor) {
            availableColor++;
        }
    }
    return availableColor;
}

void BeeColony::assignColorToVertex(int vertexIndex) {
    vector<int> neighborColors;
    for (int neighbor : graph.vertices[vertexIndex].neighbors) {
        if (neighbor >= 0 && neighbor < graph.vertexCount) {
            if (graph.vertices[neighbor].color != -1) {
                neighborColors.push_back(graph.vertices[neighbor].color);
            }
        }
    }

    int color = selectColor(vertexIndex, neighborColors);
    graph.vertices[vertexIndex].color = color;
    usedColors.insert(color);
}

void BeeColony::calculateNectar(int valueIgnor)
```

```
{
    random_device rd;
    mt19937 rng(rd());

    uniform_int_distribution<int> distribution(0, graph.vertexCount-1);
    useVertices.clear();

    while (useVertices.size() < scoutCount) {
        int random_number = distribution(rng);
        if ((find(useVertices.begin(), useVertices.end(), random_number) == useVertices.end()) &&
(graph.vertices[random_number].nectar!=valueIgnor)) {
            useVertices.push_back(random_number);
        }
    }
    for (int num = 0; num < scoutCount; num++) {
        for (int i = 0; i < beeCount; i++) {
            if (bees[i].isScout) {
                graph.vertices[useVertices[num]].nectar = graph.vertices[num].degree;
            }
        }
    }
}

bool BeeColony::checkPainting()
{
    for (int i = 0; i < graph.vertexCount; i++) {
        if (graph.vertices[i].color == -1) {
            return false;
        }
    }
    return true;
}

bool BeeColony::isProperlyColored() {
    for (int i = 0; i < graph.vertexCount; i++) {
        int currentColor = graph.vertices[i].color;

        for (int neighbor : graph.vertices[i].neighbors) {
```

```
            if (graph.vertices[neighbor].color == currentColor) {
                return false;
            }
        }
    }
    return true;
}
```

3.1.2 Приклади роботи

На рисунках 3.1 і 3.2 показані приклади роботи програми.

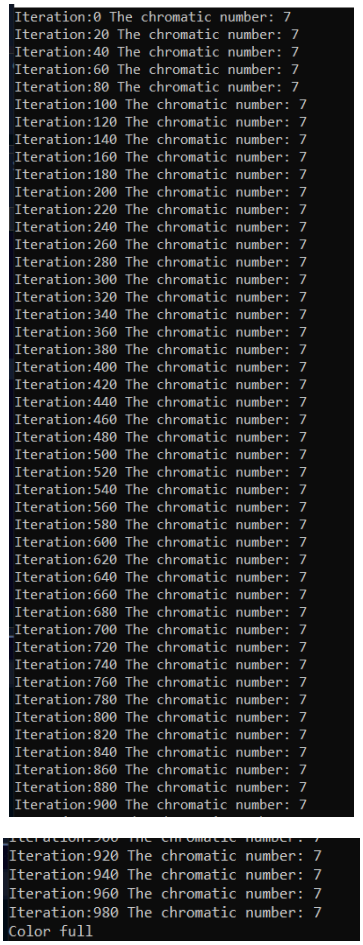

Рисунок 3.1 – Робота програми для першого графу

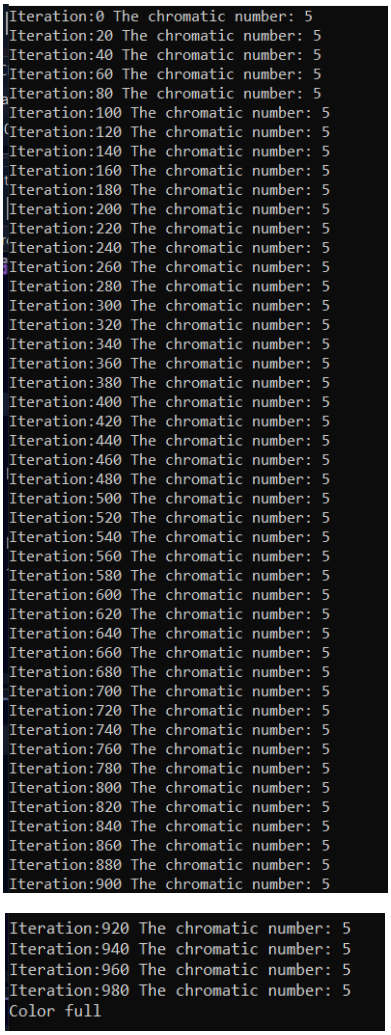

Рисунок 3.2 – Робота програми для другого графу

3.2 Тестування алгоритму

3.2.1 Значення цільової функції зі збільшенням кількості ітерацій

У таблиці 3.1 наведено значення цільової функції зі збільшенням кількості ітерацій.

0	5
50	5
100	5
150	5
200	5

3.2.2 Графіки залежності розв'язку від числа ітерацій

На рисунку 3.3 наведений графік, який показує якість отриманого розв'язку.

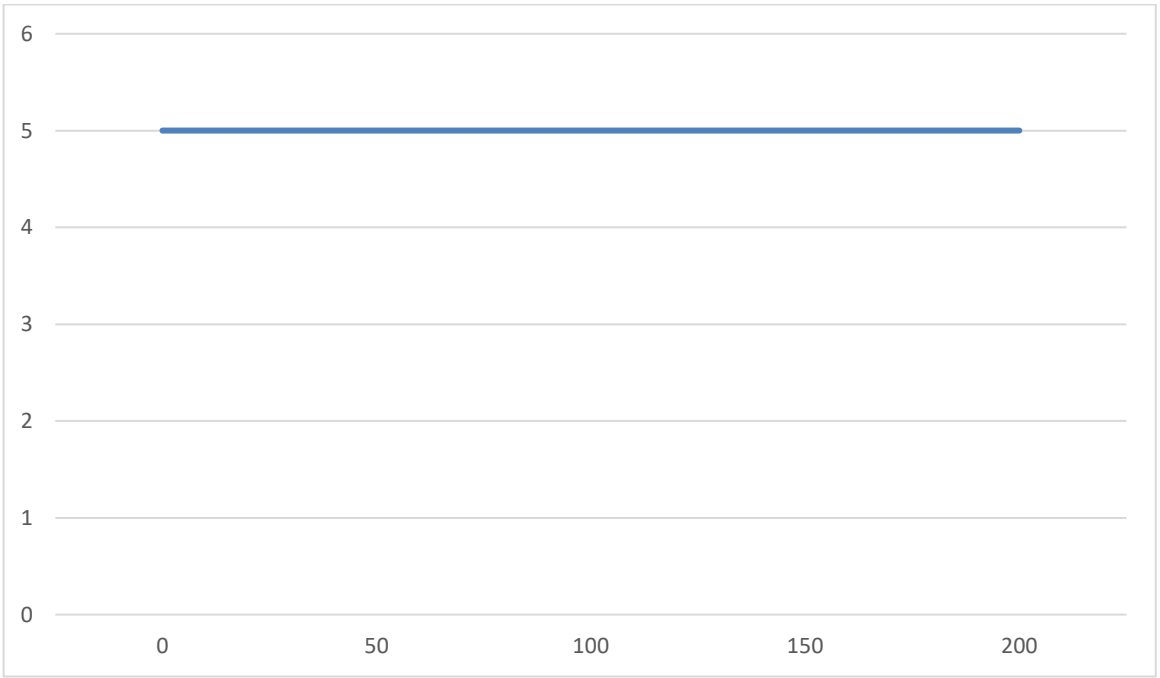

Рисунок 3.3 – Графіки залежності розв'язку від числа ітерацій

ВИСНОВОК

В рамках даної лабораторної роботи було розроблено мурашиний алгоритм ABC для розфарбовування графу, перевірено його роботу на багатьох графах та досліджено роботу. Можна зробити висновок, що за рахунок великої кількості бджіл розвідників оптимальне рішення знаходиться з перших ітерацій і не покращує на наступних.